

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
PRZY NAGROBKU JÓZEFA MICHNIEWSKIEGO Z 1883 R.
NA STARYM CMENTARZU W RYGLICACH**

Autor programu: Marta Bobek

Autor fotografii i rysunków: Weronika Maciejaszek, Rafał Maciejaszek

Kraków, czerwiec 2024

Poniższy Program prac konserwatorskich chronią prawa wynikające z ustawy o prawie autorskim.
Opracowanie nie może być w całości lub w części przepisywane, przerysowywane, uzupełniane,
kopiowane lub odstąpione komukolwiek bez pisemnej zgody autora

SPIS TREŚCI

I.KARTA IDENTYFIKACYJNA OBIEKTU	2
II. HISTORIA I OPIS OBIEKTU	3
III.STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ	6
IV.WNIOSKI I ZAŁOŻENIA PRAC KONSERWATORSKICH	7
V.PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	8
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA	

Poniższy Program Prac Konserwatorskich opracowany został na zlecenie Urzędu Gminy Ryglice.

Autorka pragnie podziękować ks. proboszczowi parafii w Ryglicach Franciszkowi Kuczkowi za udostępnienie archiwum parafialnego i pomoc w kwerendzie archiwalnej.

I.KARTA IDENTYFIKACYJNA OBIEKTU

DANE PRZED KONSERWACJĄ

RODZAJ: nagrobek wolnostojący, z tablicą epitafijną po stronie północnej

DATOWANIE: 1889 r.

LOKALIZACJA: Stary cmentarz, 33-160 Ryglice, działka 990. Sektor 3, rząd 3, nr 11.

WYMIARY: podstawa 110/92 cm, trzon 37/ 29 cm, wysokość 180 cm (bez krzyża)

TECHNIKA: nagrobek wolnostojący wykonany z piaskowca, tablica epitafijna marmurowa

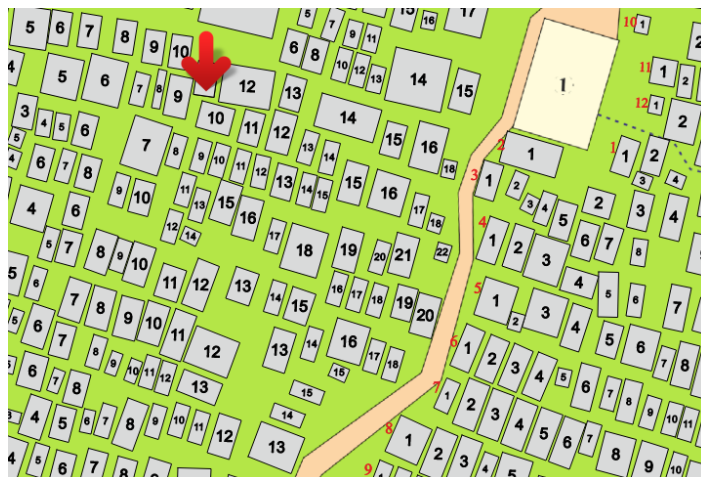
NUMER REJESTRU ZABYTKÓW:
wpis cmentarza do Gminnej Ewidencji Zabytków

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): NIE

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: NIE

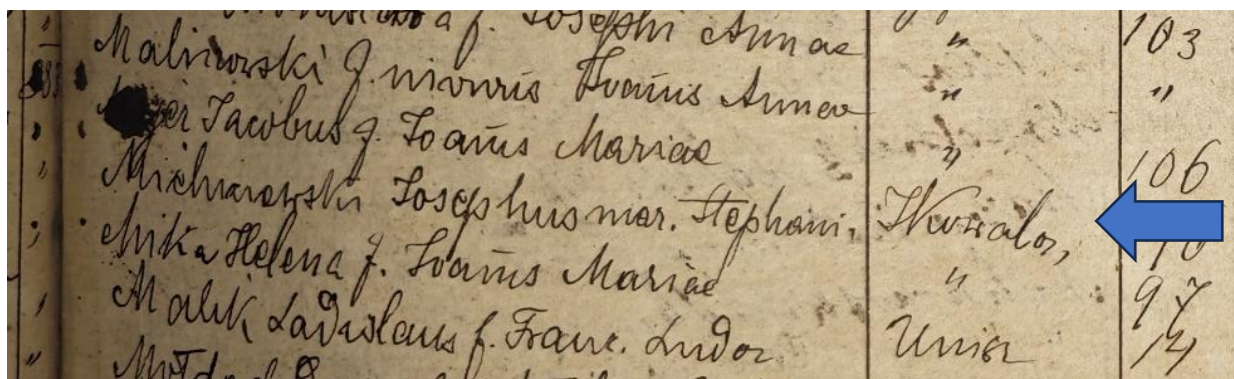
II. HISTORIA I OPIS OBIEKTU

Cmentarz parafialny w Ryglicach (obecnie tzw. Stary cmentarz) założony został w 1 ćw. XIX w. „Cmentarz nowy jest w polu fosą i wałem opatrzone, drzewami obsadzone, z krzyżem drewnianym w środku.”¹

Lokalizacja nagrobka na mapie cmentarza² Sektor 3, rząd 3, nr 11.

W księgach parafii w Ryglicach znajduje się potwierdzenie, że Józef Michniewski zmarł w roku 1889 w pobliskiej wsi Kowalowy, w wieku 70 lat.

¹ Wykaz stanu kościelnych i parafialnych budynków w parafii Ryglickiej 1819 r., rękopis w zasobach archiwum parafialnego w Ryglicach.

² Grafika pobrana z serwisu Grobonet.com

Klepsydra przesłana do redakcji krakowskiego Czasu, obecnie w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej, [<https://archive.org/details/jbc.bj.uj.edu.pl.NDIGDZS071299>, dostęp 10.06.2024]

Józef Michniewski był doktorem praw, pełnił funkcję pierwszego starosty kolbuszewskiego.³

³ Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomerii z wielkim księstwem Krakowskim za rok 1974, Lwów drukarnia E. Winiarza, 1974, s.19.

Utworzenie w 1867 roku powiatu politycznego i autonomicznego w Kolbuszowej przez połączenie powiatów rządowo-sądowniczych kolbuszowskiego i sokołowskiego oraz włączenie do niego 11 gmin z powiatów głogowskiego, mieleckiego, rzeszowskiego i tarnobrzskiego spowodowało potrzebę powołania instytucji samorządowych. Pierwszym starostą kolbuszowskim został dr Józef Michniewski. W: Zbigniew Lenart, Samorząd powiatu kolbuszowskiego w latach 1867-1939: wprowadzenie do monografii., Rocznik Kolbuszowski 10, 2010, s.101-121.

Nagrobek wolnostojący, w stylu neogotyckim. Wykonany z piaskowca. Trzon ustawiony na profilowanym cokole, o przekroju kwadratowym, ze zwieńczeniem w formie dwuspadowego daszku w formie krzyża. W trójkątnym polu od strony północnej umieszczona rzeźba uskrzydłonej głowy aniołka. Na rzeźbie widoczne pozostałości warstwy monochromii wapiennej w kolorze szarym. Poniżej, na trzonie nagrobka prostokątna tablica epitafijna zamknięta od góry zdwojonym półłukiem. Tablica wykonana z marmuru.

Inskrypcja głosi:

Treść inskrypcji przerysowana i uczytelniona. Uwagę zwraca zmieniona data, zamiast 1889 jest 1890.

Nagrobek zwieńczony był krzyżem, niezachowanym.

IV. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania pod względem statyki niezadowalający, pod względem estetycznym niezadowalający.

Nagrobek jest częściowo zdestruowany. Nie zachował się odłamany krzyż. Wyraźnie widoczne jest pochylenie nagrobka na stronę wschodnią, świadczące o utracie stabilności obiektu. Mogło być to przyczyną odłamania trzonu krzyża w zwieńczeniu. Powierzchnia piaskowca z wyraźnymi śladami korozji na skutek oddziaływania czynników atmosferycznych. Widoczne uziarnienie powierzchni na skutek wypłukania spoiwa, wyoblenia krawędzi profili. Znaczne uszkodzenia struktury kamienia, pęknięcia i ubytki widoczne w zwieńczeniu, w podstawie odłamanego krzyża. Na wymytych wodą opadową powierzchniach widoczne żelaziste przebarwienia. Powierzchnia kamienia pokryta warstwą ciemnej patyny, lokalnie przyjmującej kolor czarny. Widoczne drobne ubytki i obtłuczenia mechaniczne na krawędziach. Lokalne uzupełnienia ubytków wykonane zaprawą cementową. Na całej powierzchni widoczne skupiska glonów i porostów.

Tablica epitafijna trudna do odczytania. Powierzchnia marmuru „ześlepnieta”, wyraźna warstwa zwietrzenia powstała w wyniku działania czynników atmosferycznych. Na powierzchni widoczne wżery i nierówności, świadczące o postępujących w głąb płyty zniszczeniach strukturalnych. Inskrypcja słabo widoczna, litery przetarte.

V. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA PRAC KONSERWATORSKICH

Celem opracowania jest określenie zakresu prac koniecznych do zatrzymania procesów niszczących, zabezpieczenia obiektu i przywrócenia wyglądu zbliżonego do pierwotnego. Głównymi założeniami planowanych prac konserwatorskich powinno być połączenie działań w zakresie ochrony substancji zabytkowej, zapewnienie dobrego stanu technicznego materiałów przy jednoczesnym podkreśleniu wartości historycznej obiektu. Prace konserwatorskie polegać będą na oczyszczeniu obiektu, zatrzymaniu lub zminimalizowaniu procesów niszczących, wzmocnieniu osłabionych oraz naprawie zniszczonych elementów. Podczas doboru metod i środków trzeba pamiętać o tym, aby nie szkodziły one historycznym materiałom, nie zmieniały wyglądu zabytkowych elementów.

Program Prac Konserwatorskich opracowany został w celu ochrony oryginalnej substancji zabytkowej obiektu, przywrócenia jego pierwotnej formy, właściwej, stabilnej ekspozycji. Prace będą obejmowały:

- demontaż elementów nagrobka i przygotowanie stabilnej podbudowy,
- oczyszczenie powierzchni kamienia z warstwy ciemnej patyny,
- usunięcie korozji biologicznej,
- wzmocnienie struktury piaskowca,
- wykonanie rekonstrukcji brakującego krzyża w zwieńczeniu na podstawie bezpośredniej analogii z sąsiedniego nagrobka,
- opracowanie sposobu montażu krzyża, wzmocnienia jego podstawy,
- wypolerowanie i zabezpieczenie powierzchni tablicy epitafijnej, uczytelnienie inskrypcji,
- uzupełnienie ubytków monochromii na powierzchni rzeźby głowy aniołka,
- montaż elementów nagrobka,
- hydrofobizację kamienia.

Założeniem prac powinno być zachowanie historycznego charakteru obiektu, ewentualne uzupełnienia formy powinny ograniczać się do niezbędnego minimum.

Prace powinny być prowadzone pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki, na zakończenie należy opracować pełną dokumentację powykonawczą zgodnie z obowiązującym schematem.

VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

I. WYKONANIE DOKUMENTACJI OPISOWEJ, RYSUNKOWEJ I FOTOGRAFICZNEJ STANU ZACHOWANIA, PRZEPROWADZONYCH ZABIEGÓW I STANU OBIEKTU PO KONSERWACJI

Opracowanie dokumentacji opisowej zgodnie ze schematem dokumentacji konserwatorskiej udostępnianym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Wykonanie dokumentacji fotograficznej na wszystkich etapach prac. Należy uwzględnić i podkreślić wszystkie zmiany do Programu prac wprowadzone w toku prac konserwatorskich.

II. PRACE PRZY NAGROBKU

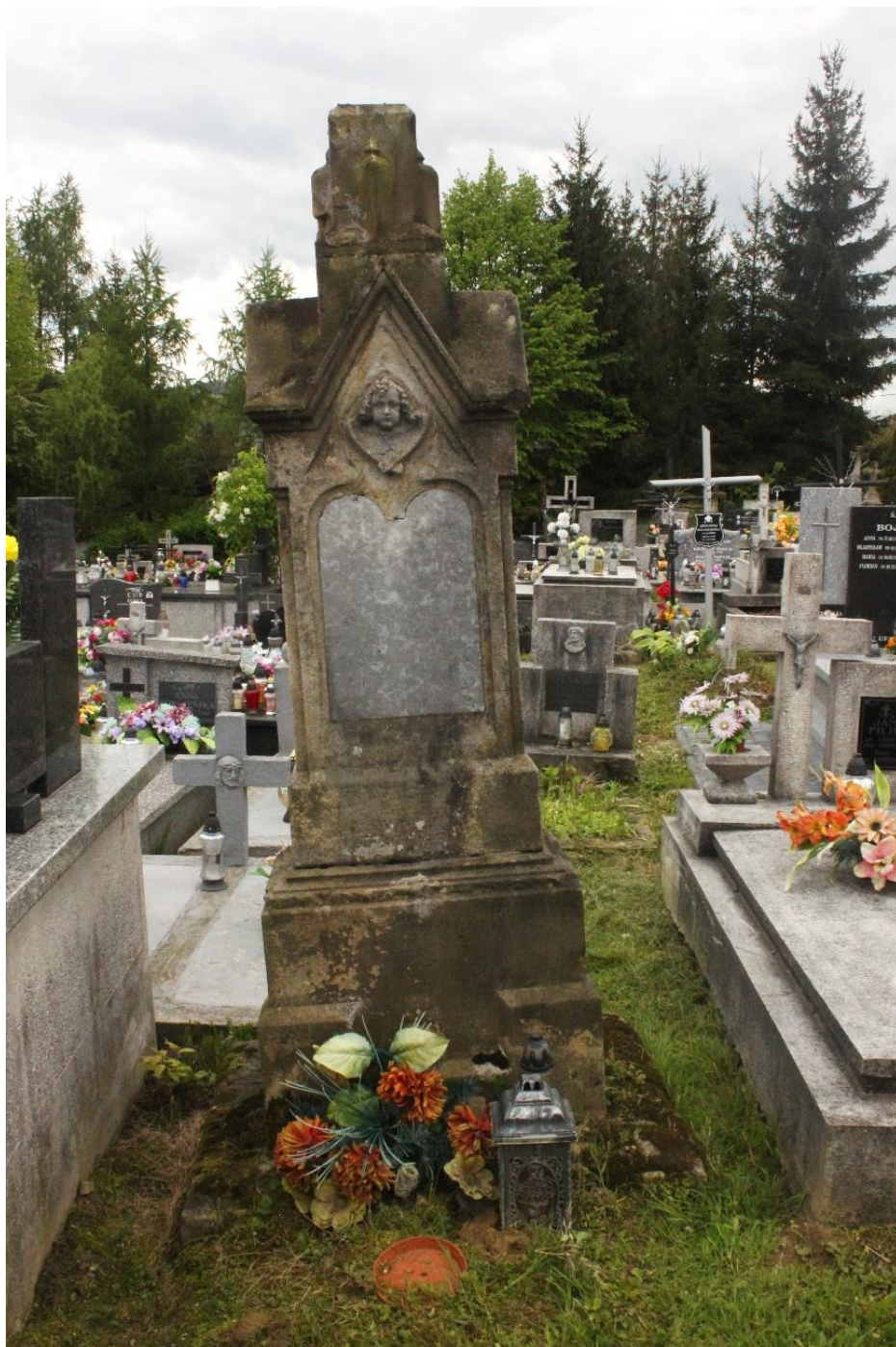
1. Demontaż elementów nagrobka i przygotowanie stabilnej podbudowy przez wylanie zbrojonej stopy fundamentowej.
2. Mechaniczne usunięcie korozji biologicznej w postaci porostów. Zmycie preparatem np. BFA, Glonosan/Remmers lub podobnym.
3. Oczyszczenie powierzchni kamienia z warstwy ciemnej patyny z zastosowaniem metody hydromechanicznej, pary wodnej pod ciśnieniem, mechanicznej- piaskowanie lub metodą ablacji laserowej- po przeprowadzeniu prób.
4. Wzmocnienie struktury piaskowca przez zastosowanie preparatów opartych na estrach kwasu krzemowego np. KSE 300/Remmers lub podobny.
5. Wykonanie repliki krzyża na wzór formy zachowanej na sąsiednim, analogicznym nagrobku. Piaskowiec zastosowany do rekonstrukcji powinien być dopasowany pod względem koloru i uziarnienia.
6. Opracowanie sposobu montażu krzyża. Wykonawca powinien wzmocnić zachowaną podstawę krzyża. Ze względu na znaczny zakres uszkodzeń struktury kamienia w tym miejscu, widoczne pęknięcia i rozwarstwienia ubytki należy uzupełnić przez wklejenie taszli.
7. Montaż elementów nagrobka.
8. Uzupełnienie ubytków kamienia w zakresie niezbędnym dla zachowania odpowiedniego stanu technicznego. Drobne ubytki, wyoblenia krawędzi i narożników należy pozostawić.
9. Ewentualne scalenie kolorystyczne przebarwień farbami laserunkowymi o spoiwie krzemianowym np. Restauro Lasur/ Keim.
10. Uzupełnienie ubytków monochromii w kolorze szarym na powierzchni dekoracji rzeźbiarskiej w formie główki aniołka.
11. Hydrofobizacja powierzchni kamienia w celu zabezpieczenia przed działaniem czynników atmosferycznych, przy zastosowaniu np. Funcosilu WS lub SL/ Remmers, Sarsil/Sarzyna lub podobnego.

III. TABLICA EPITAFIJNA

1. Wypolerowanie powierzchni marmuru. Nie należy szlifować powierzchni tablicy ze względu na stan zachowania inskrypcji. Na tym etapie należy jedynie zadbać o odpowiednie zabezpieczenie powierzchni marmuru przed wpływem czynników atmosferycznych i dalszą degradacją. Przewiduje się uczytelnienie liter przez ich lokalne podrzeźbienie. W celu dokumentacji inskrypcji należy wykonać szczegółowy przerys stanu istniejącego w skali 1:1.
2. Zabezpieczenie powierzchni dedykowaną dla marmurów pastą np. Akemi.

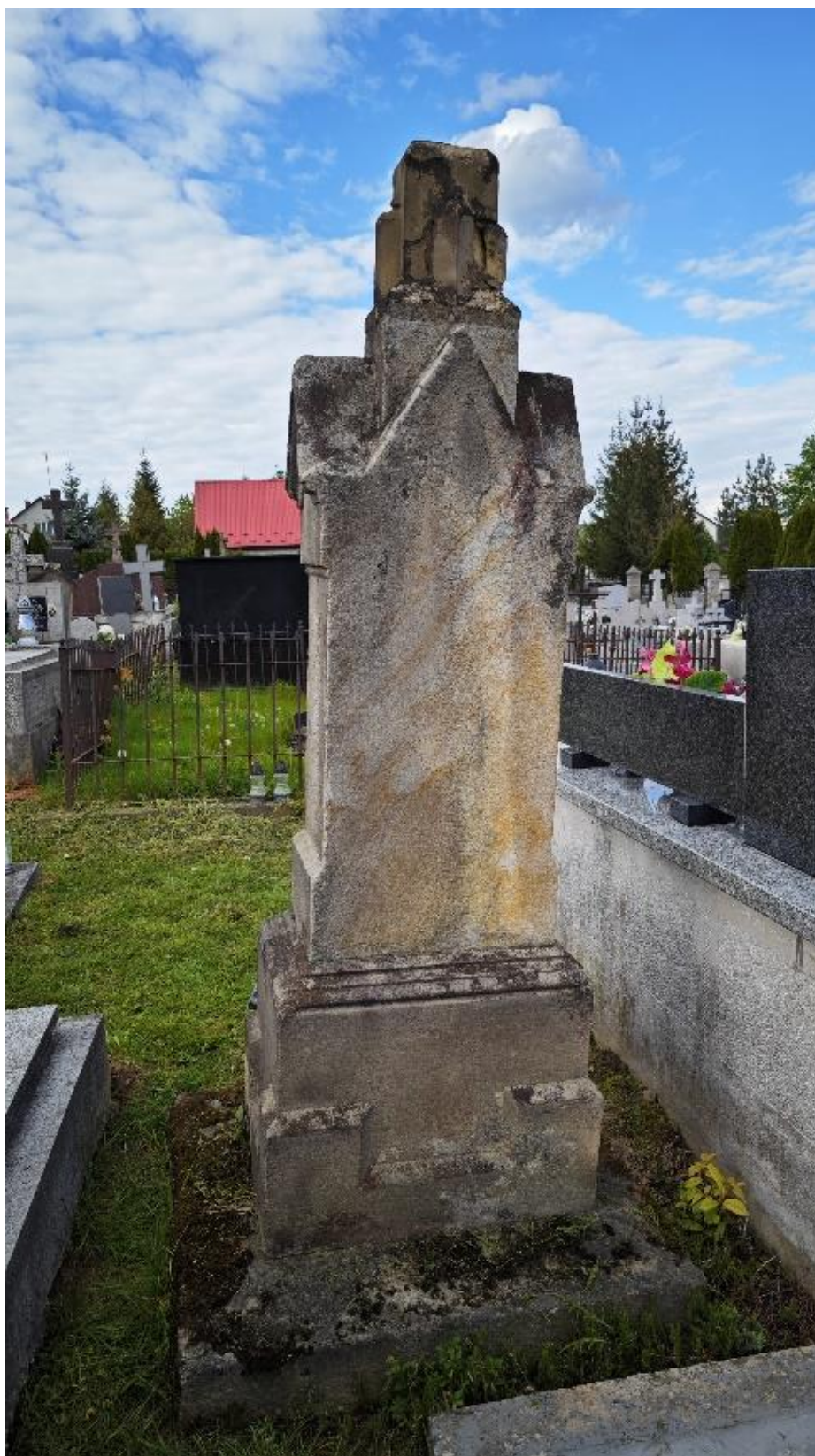
IV. UPORZĄDKOWANIE TERENU WOKÓŁ NAGROBKA

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. nr 1. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Widok ogólny od strony północnej. Widoczne przechylenie nagrobka w kierunku wschodnim. Brak krzyża w zwieńczeniu. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 2. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Widok ogólny od strony południowej. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 3. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Widok ogólny od strony zachodniej. Stan przed konserwacją.

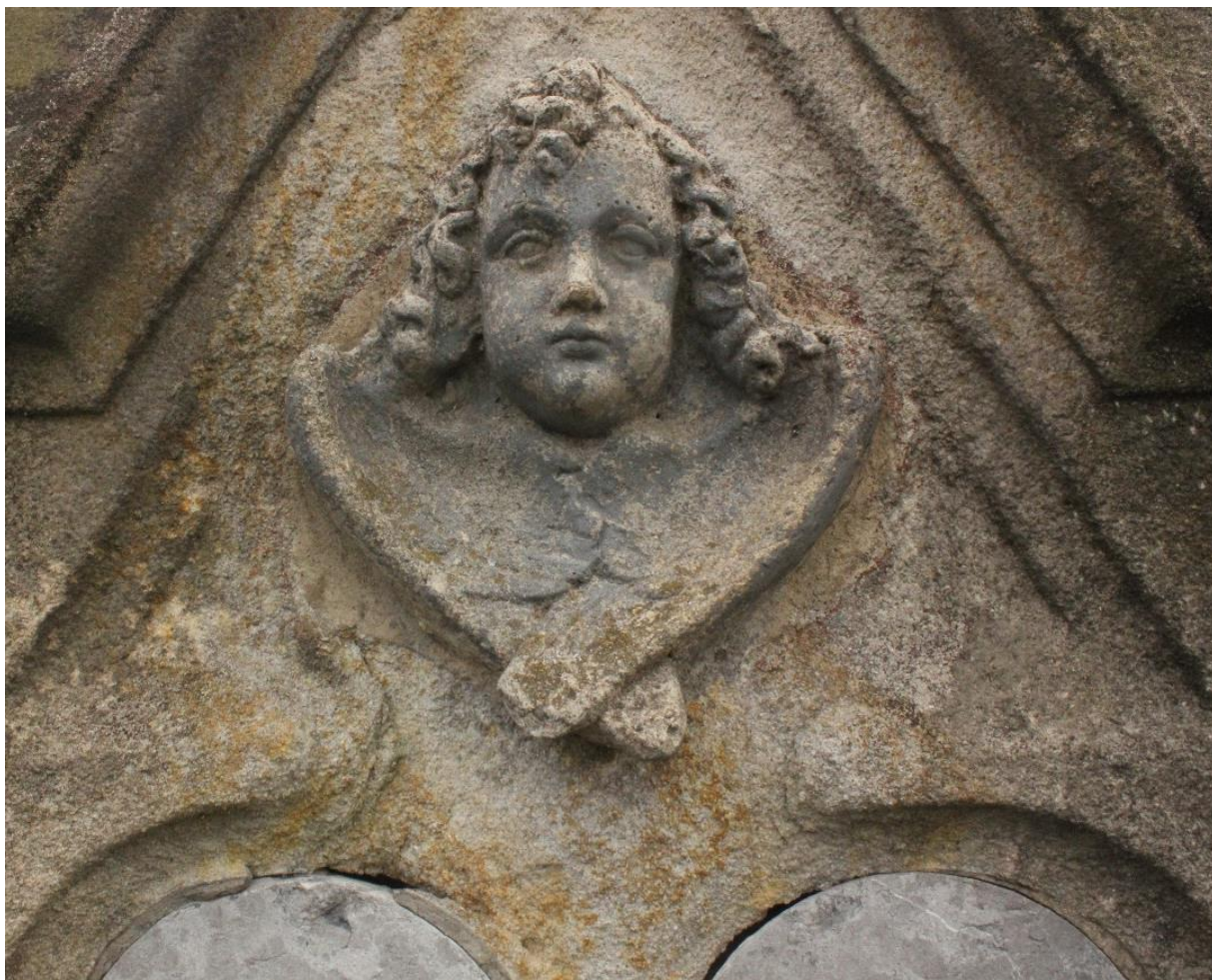
Fot. nr 4. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Widok ogólny od strony wschodniej. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 5. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Tablica epitafijna z inskrypcją. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 6. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Zbliżenie fragmentu. Dekoracja rzeźbiarska w formie uskrzydłonej główki anioła. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 7, 8. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Zbliżenie fragmentu - podstawa krzyża. Widoczna degradacja struktury kamienia. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 9. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Zbliżenie fragmentu zwieńczenia. Widoczne pęknięcia i rozwarstwienia elementu podstawy krzyża. Stan przed konserwacją.

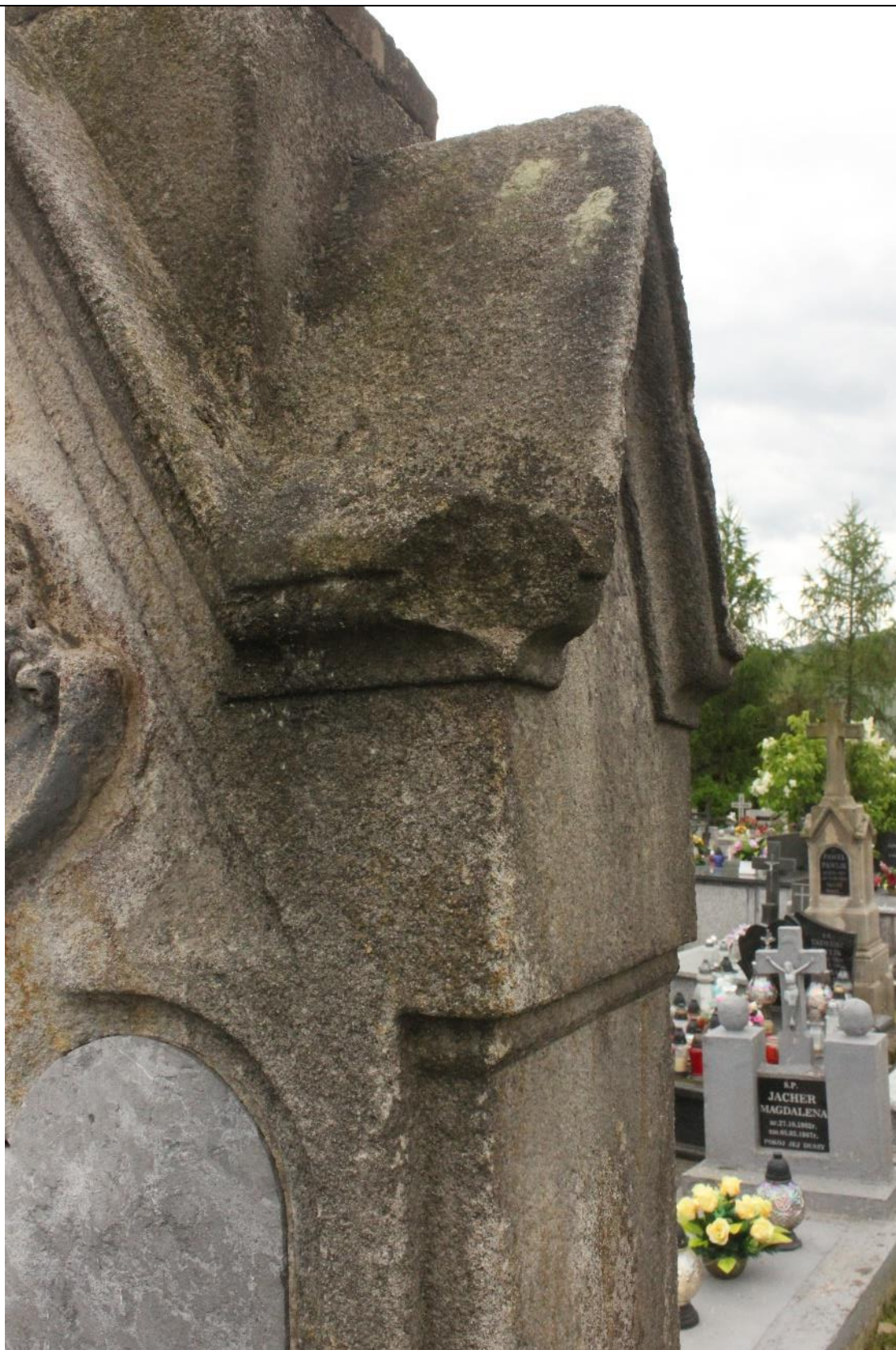
Fot. nr 10. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Zbliżenie fragmentu zwieńczenia. Widoczne pęknięcia i rozwarstwienia elementu podstawy krzyża. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 11. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Zbliżenie fragmentu zwieńczenia. Widoczne uzupełnienia ubytków. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 12. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Zbliżenie fragmentu zwieńczenia. Widoczny ubytek profilu gzymsu w narożniku. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 13, 14. Nagrobek Józefa Michniewskiego, zm. w 1889 r., na Starym cmentarzu w Ryglicach. Cokół nagrobka. Stan przed konserwacją.

Fot. nr 15. Nagrobek na Starym cmentarzu w Ryglicach. Widoczna analogiczna forma nagrobka. Krzyż jest wzorem do rekonstrukcji brakującego fragmentu w nagrobku Józefa Michniewskiego.

Fot. nr 16. Nagrobek na Starym cmentarzu w Ryglicach. Widoczna analogiczna forma nagrobka. Krzyż jest wzorem do rekonstrukcji brakującego fragmentu w nagrobku Józefa Michniewskiego.

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
IM. JANA MATEJKI W KRAKOWIE
Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
(nazwa jednostki organizacyjnej uczelni)

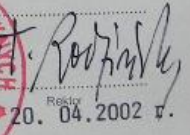
DYPLOM

Pan(i) Marta Bobek
(imię i nazwisko)
urodzony(a) dnia 16 listopada 1975 r.
w Zakopanem
odbył(a) studia wyższe magisterskie, 6-letnie
na kierunku Konserwacja i Restauracja
Dzieł Sztuki
w zakresie konserwacji i restauracji
rzeźby
z wynikiem celującym
I uzyskał(a) w dniu 23 marca 2002 r.
tytuł magistra sztuki

(podpis posiadacza dyplomu)

Nr 5669
(numer dyplomu)

MEN-I-3a SW INTRO.DRUK Keszaln

Kraków
20. 04. 2002 r.
(nazwa miejscowości)